

Черняк Д. С., доцент кафедри
філософії, політології та українознавства
Київський національний університет технологій та дизайну
Корякіна А. А., студентка II курсу
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В СВІТЛІ СЬОГОДЕННЯ

Григорій Савич Сковорода – видатний український філософ, поет, музикант, педагог, просвітитель, що зробив значний внесок у розвиток східнослов'янської культури, філософської та суспільно-політичної думки України XVIII ст. Мислитель-універсаліст, якого сучасники порівнюють з Сократом, автор концепції цілісності людини і світу, вільно володів латинською, давньоєврейською, німецькою та грецькою мовами, знався на античній та новій філософії, читав в оригіналі твори Цицерона, Платона, Аристотеля, Вергілія, Плутарха, грав на флейті, скрипці та бандурі.

Провідне місце в філософії Г. Сковороди посідає проблема природи людини, людського щастя, пошуку сенсу життя, який філософ убачав у самовдосконаленні, злитті з Богом, самопізнанні. Вершиною філософської творчості Г.Сковороди є вчення про серце як духовний орган, що здатний до перетворення людини та світу. Філософія ж, на думку мислителя, «спрямовує все до того, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світло думкам» [3, 465].

Г. Сковорода відомий як автор вчення про три світи: перший – нескінчений (макрокосм); другий – людський (мікрокосм); третій – символічний (Біблія), що вчить віруючу людину як «облагородствовать людське серце» [2, 245].

Для істинного пізнання, на думку мислителя, важливий душевний спокій: «Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне – то, все ясно, щасливо, блаженно» [3, 465].

Творча спадщина Г. Сковороди не перестає бути своєчасною та співзвучною історичній добі. В усі часи люди прагнули визначити сенсожиттєві питання, відповіді на які ми знаходимо в філософських трактатах, байках, поезії автора. Особливої актуальності ці ідеї набувають в перехідні періоди суспільного розвитку, коли виникають проблеми вибору вектору змін та розвитку, визначення свого місця в світі.

Постать Г. Сковороди – мандрівного філософа, що поставив собі за мету пошук людської сутності шляхом самопізнання, – вражає самостійним мисленням, духовною незалежністю, прагненням залишатись вірним самому собі. В. Ерн, дослідник життя, основ світогляду та творчості

Г. Сковороди, в своїй роботі так характеризує мислителя: «все його життя – величезний та глибоко цікавий, метафізичний експеримент, а його філософія ніщо інше як логічний запис цього експерименту» [5]. Учень Г. Сковороди, М.Ковалинський пише про свого вчителя: «Ревнитель истины, духовный боготец, и словом, и умом, и жизнью мудрец» [3, 476].

Дослідження постаті Варсави, як називав себе сам мислитель, проходить еволюцію від аналізу філософського образу життя до ґрунтового вивчення його філософії. Відомими дослідниками життєвого шляху та феноменальної спадщини Г. Сковороди є М. Ковалинський, В. Ерн, Л. Ушкалов, І.Табачников, Д.Багалій, Д.Чижевський, Ю. Барабаш, Ю. Лошиц, Т. Білич, О.Марченко, В. Шинкарук, В. Штих, О. Шреєр-Ткаченко, Н. Горбач, І. Стогній, С. Шумов, О. Андреев, І. Хоткевич, М. Попович, В. Шевчук, В.Стадніченко, Д.Тетерина, І. Ольшевський, В. Нічик, Л.Махновець, Б. Деркач, В. Хитрук, Л.Сафронова, В. Чернишов та інші. Інтерпретуючи філософські та суспільно-політичні погляди Г.Сковороди, аналізуючи його внесок у розвиток філософії, педагогічних традицій, культури, науковці вдаються до таких характеристик мандрованого філософа: «джерело духовної величі», «садівник щастя», «Учитель життя», «Всесвітній громадянин». В. Ерн оцінюючи здобутки Г.Сковороди зазначає, що він «перший знімається з насиджених місць новоєвропейської історії, перший спрямовується в майбутнє, перший виходить з Єгипту матеріалістичної механічної цивілізації і віддається пошукам Нового, Вічного» [5, 335-336].

Пошук людського щастя – одна з найбільш обговорюваних проблем сьогодення. Наразі з'являється чимало літератури публіцистичного характеру, тренінгів, практик, що надають рецепти, формули щастя. Але це питання не нове... Як же розумів щастя Г. Сковорода. Щастя, на його думку, полягає в тому, «чтоб, узнав собственную в себе способность, по оной употребить себя в жизни» [3, 454]. Щастя, за визначенням філософа, знаходиться всередині людини. «Тільки в покликанні, в натхненному і чуйному виконанні наказів свого духу людина може і повинна знайти своє блаженство. Бідність, хвороба, фізичне убозтво, противність всім звичаями і поглядам світу, – все це ніщо перед щастям бути самим собою, перед тією блаженною легкістю, з якою людина, знайшовши себе, живе в найважчих зовнішніх умовах» [5, 313]. Філософ закликає: «будь уважний до себе, полюби свободу внутрішню і нічого чужого своїй природі не роби» [5, 313]. «Нема нічого солодшого для людини й нічого потрібнішого, як щастя, – зазначає Г. Сковорода, – і нема нічого легшого, ніж це... Щастя в серці, серце в любові, любов же в законі Вічного...» [4, 616.] Ці ідеї, проголошені більше ніж двісті років тому, співзвучні поглядам сучасних вітчизняних та західних авторів: людське щастя

полягає в набутті своєї істинної природи. А отже, Сковородинське «Пізнай себе» актуальне як ніколи.

Література:

1. Йосипенко С.Л. Философия Григория Сковороды и национальные философские традиции // Соловьевские исследования. – 2014. – Выпуск 4 (44). – С. 141-155.
2. Лебеденко А.А. Учение Сердца Григория Сковороды: концепция цельности человека и мира // Труды Объединенного научного центра проблем космического мышления. – 2009. – С. 240-252.
3. Сковорода Григорій. Повне зібрання творів. Том 2. – Київ: вид-во «Наукова думка». – 1973. – 574 с.
4. Ушкалов Л.В. Григорій Сковорода: семінарій. – Харків: Майдан, 2004. – 776 с.
5. Эрн В.Ф. Григорий Саввич Сковорода: жизнь и учение / В. Эрн. – М.: Путь, 1912. – 342 с. // www.books.e-heritage.ru (Электронная библиотека «Научное наследие России»).